

TIPOLOGIJA ZAGREBAČKIH FONTANA

Tihomir Jukić

Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Primljeno: 10. lipnja 1994.

Sažetak

Voda je kao medij imala znatnu ulogu u oblikovanju javnoga gradskog prostora Zagreba definirajući neke njegove najvrednije prostore.

Fontana je kao oblikovna forma posljednjih sto godina neprekidno prisutna u zagrebačkome urbanom prostoru. Izmjenjivala su se razdoblja različitog intenziteta vrednovanja vode i fontana u gradu. Fontane su sastavni dio arhitektonskih rješenja i urbanog prostora te ih u tom kontekstu treba promatrati i izučavati, ne zanemarujući njihovu likovnu i estetsku vrijednost. Nužno je sustavnije proučiti njihovu tipologiju i pokušati definirati model, tj. prototip zagrebačke fontane.

Analiza fontana provedena je s obzirom na njihov postav u prostoru, oblik i formu, tipološki predložak, uz osvrt na vrijeme njihova nastanka, veličinu i sadržaje uz koje se najčešće vežu, kao i s obzirom na njihov kontinuitet u prostoru.

UVOD

Zagreb nema fontane poput Fontane di Trevi u Rimu, bogatstva vodene igre fontane u Villa d'Este u Tivoliju niti ekspresivnost fontane poput one u Lavljem dvorištu u Granadi.

Iako u svijesti Zagrepčana Zagreb možda i nije grad fontana, podatak da u Zagrebu ima oko 45 fontana te da se neke nove počinju graditi govori da je voda kao medij imala znatnu ulogu u oblikovanju javnoga gradskog prostora, definirajući ipak neke njegove najvrednije prostore.

Fontane su na ovom prostoru nastajale i nestajale. One su kao oblikovna forma posljednjih sto godina stalno prisutne u zagrebačkome urbanom prostoru. Izmjenjivala su se razdoblja različitog intenziteta vrednovanja

vode i fontana u gradu, od njihove glorifikacije potkraj prošlog stoljeća do njihove trošnosti i današnje zapuštenosti, naravno, uz pojedine iznimke.

Fontane su i sastavni dio arhitektonskog rješenja urbanog prostora te ih takve treba promatrati i izučavati, ali ne izdvojeno iz okoliša. Da bi znali *kamo* odnosno *kako* dalje u oblikovanju vode u gradu, nužno se osvrnuti i analizirati postojeće stanje ne bismo li definirali model - prototip zagrebačke fontane. Analiza fontana provedena je obzirom na njezin:

- postav u prostoru
- tipološki predložak
- oblik i formu,

uz pojedinačni osvrt na njihovu izražajnost i umjetničko-skulptorsku vrijednost, vrijeme nastanka, njihovu veličinu, sadržaje uz koje se najčešće pojavljuju, kao i njihov kontinuitet u prostoru.

CILJ

Ovaj je tekst nastao kao prilog sustavnijem izučavanju tipologije fontana kao podloge za njihovo odgovarajuće vrednovanje s obzirom na određene zadane kriterije i predstavlja dio sustavnog izučavanja, a u sklopu znanstveno-istraživačkog projekta prijavljenog Ministarstvu znanosti (obrađene su samo fontane u javnim urbanim prostorima, a nisu promatrane fontane u privatnim vrtovima i interijerima).

ANALIZA POSTAVA FONTANA U PROSTORU

S obzirom na svoj postav u prostoru, fontane Zagreba našle su jednako vrijedan okvir u gradskim parkovima, u kojima su element oblikovanja pejzažne arhitekture, kao i na otvorenim gradskim prostorima (trg, skver, ulica, pretprostor javnih ustanova itd.).

Fontane su sastavni dio oblikovanja ovih zagrebačkih parkova: zelene gradske potkove (tri fontane za Zrinjevcu, jedna na Trgu kralja Tomislava, jedna uz Pothodnik i jedna u Botaničkom vrtu); Krešimirova parka, Ribnjaka, Šubićevca, Trešnjevačkog parka uz Okičku ulicu, parka na Svačićevu trgu, parka Trga Bartola Kašića, parka između Selske i Zagorske i parkovnog poteza duž ulice I.Kukuljevića (bivši Radnički dol).

Mnoge otvorene gradske prostore (trgove) definiraju fontane poput onih na Trgu hrvatskih velikana, Trgu bana Jelačića, Jezuitskom trgu, trgu ispred HNK, trgu na Kaptolu, ispred Katedrale, Kennedyjevu trgu, Trgu Ivana Meštrovića u Zapruđu, trgu ispred Doma športova i Župnom trgu ispred crkve sv. Petra.

Posebnu skupinu čine fontane koje su oblikovno sastavni dio kompozicije pojedinih javnih objekata te se i nalaze u njihovoj neposrednoj blizini ili na samoj parceli objekta. Najbolji primjeri takvih fontana su ona ispred poslovnog tornja Zagrepčanke, uz Koncertnu dvoranu i zgradu Hrvatske bratske zajednice, ispred nove džamije u Folnegovićevoj naselju, ispred Teatra ITD, ispred hotela Intercontinentala, ispred kina i restorana Studentskog centra, ispred bolnice u Vrapču, uz Novu bolnicu u Dubravi, u sklopu tvornice Pobjede na Zavrtnici, u prijemnom vrtu ispred kuće u Opatičkoj 10, nove fontane u sklopu poslovnog centra Importanea, kao i u sklopu zgrade Krematorija.

TIPOLOŠKI PREDLOŠCI

Pokušaj razvrstavanja pojedinih zagrebačkih fontana s obzirom na njihov oblik, formu i pojavnost daje ove tipološke predloške:

- česma (voda izvire i teče)

Slika 1.

Česma u parku iza kuće Varga u Ilici 34 (autor je vjerojatno K.Waidman, 1887.g.)

- zdenac (voda ključa iz dubine i doseže razinu njegova ruba)
- ribnjak (vodeno lice, bazen)
- kaskadna igra (voda se pretače iz posude u posudu)
- fontane s vodenim mlazom (voda pršti - vodena vertikala u prostoru)
- fontana gljiva (voda izvire ili pršti, vlaži površinu s koje se cijedi).

ČESMA (ukrasni izvor, pojilište)

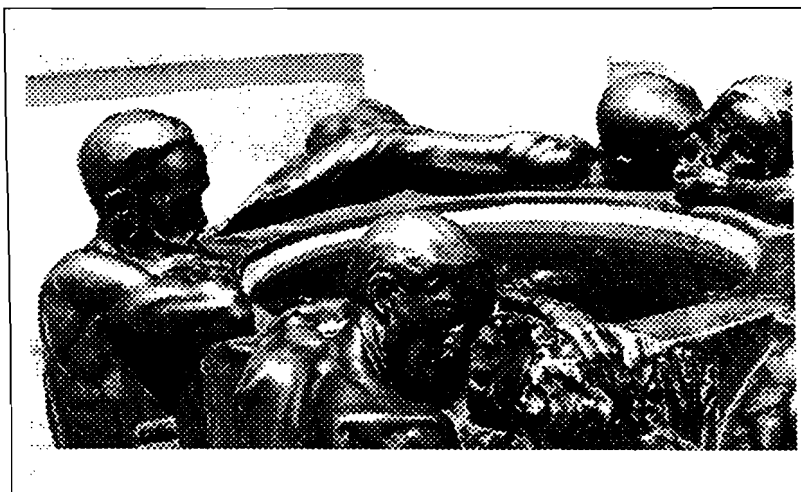
Treba spomenuti ostatke česme parka iza kuće Varga u Ilici 34, česmu na ovalnom zidu završetka Jurkovićeve ulice, u parku ispred Šalate, te česmu u ceremonijalnom prostoru Krematorija.

ZDENAC (bunar)

Tu kategoriju svakako obilježava nenadmašni Meštrovićev Zdenac života ispred zgrade HNK, kao referentni primjer, zatim njegovi malo manje uspješni oblici u parku Šubićevcu, u Trešnjevačkom parku uz Okičku ulicu, u parkovnom potezu ulice I.Kukuljevića (bivši Radnički dol); tu su i Zdenac mladosti u parku uz Selsku, Zdenac s tučkom u Zapruđu te oblici izvedeni iz zdenca poput Manduševca.

Slika 2.

Zdenac života (autor skulpture I.Meštrović, 1905.g.; postav I.Fischer, 1910.g.)

RIBNJAK (bazen, jezero)

Ribnjak ili bazen, tj. forma s kontinuiranim vodenim licem kao elementom oblikovanja, primjenjivan je pri oblikovanju fontana ispred Koncertne dvorane, u parku na Ribnjaku, u Botaničkom vrtu, na Svačićevu trgu, ispred kuće u Opatičkoj 10, ispred glavnog ulaza bolnice u Vrapču,

ispred Doma kulture u Remetincu te je poslužio kao jedan od oblikovnih elemenata fontane u Krešimirovu parku.

FONTANE S KASKADNOM IGROM VODE

Motiv pretakanja vode iz posude u posudu na više razina iskorišten je za fontane u Krešimirovu parku, u Zapruđu, ispred športske dvorane Sutinska vrela i za fontanu uz Koncertnu dvoranu.

Od spomenutih fontana svojom se zamisli i kreativnošću izdvaja Kozmički ciklus vodenog elementa J.Seissela i Č.Jegliča iz 1935.g. u Krešimirovu parku. Tok vode te fontane ide od samog izvora (česme), zatim teče kao rijeka i ulijeva se u vodeno prostranstvo oceana (bazen).

FONTANA GLJIVA

Jedini preostali primjeri te kategorije jesu fontana H.Bollea na Zrinjevcu i obnovljena Rendićeva fontana u atriju Muzeja za umjetnost i obrt.

Slika 3.
Fontana gljiva (autor H.Bollé, 1893)

FONTANE S VODENIM MLAZOM (vodoskoci itd.)

Fontane koje iskorištavaju vodu u obliku prštećih mlazova i vodenih vrtikala u prostoru su Planićeva fontana na Trgu hrvatskih velikana, fontane uz Novu bolnicu u Dubravi, ispred hotela Intercontinentala, uz poslovni toranj Zagrepčanku, ispred Doma športova, fontane Blizanci na Zrinjevcu, fontana na Trgu kralja Tomislava i nova fontana na Starčevićevu trgu iznad poslovnog centra Importanea. Vodeni mlaz kao oblikovni element imaju i fontane na Jezuitskome i Svačićevu trgu te fontana Tratinčica uz Aveniju Vukovar.

GEOMETRIJSKI OBLICI TLOCRTA I POJAVNOST FONTANA

S obzirom na geometrijske oblike i formu u tlocrtu, na zagrebačkom su prostoru izgrađene fontane u obliku kruga, kvadrata ili pravokutnika, dijela kruga, elipse, trokuta i pravilnog višekutnika te fontane nepravilnih organskih oblika i fontane s kombinacijom kružnih i kvadratnih oblika.

- Kružni oblici u tlocrtu

Više od dvadeset, tj. približno polovica ukupnog broja fontana u Zagrebu ima takav oblik, a tipični su primjri Manduševac, fontana na Trgu hrvatskih velikana, Zdenac života, Bolleova gljiva...

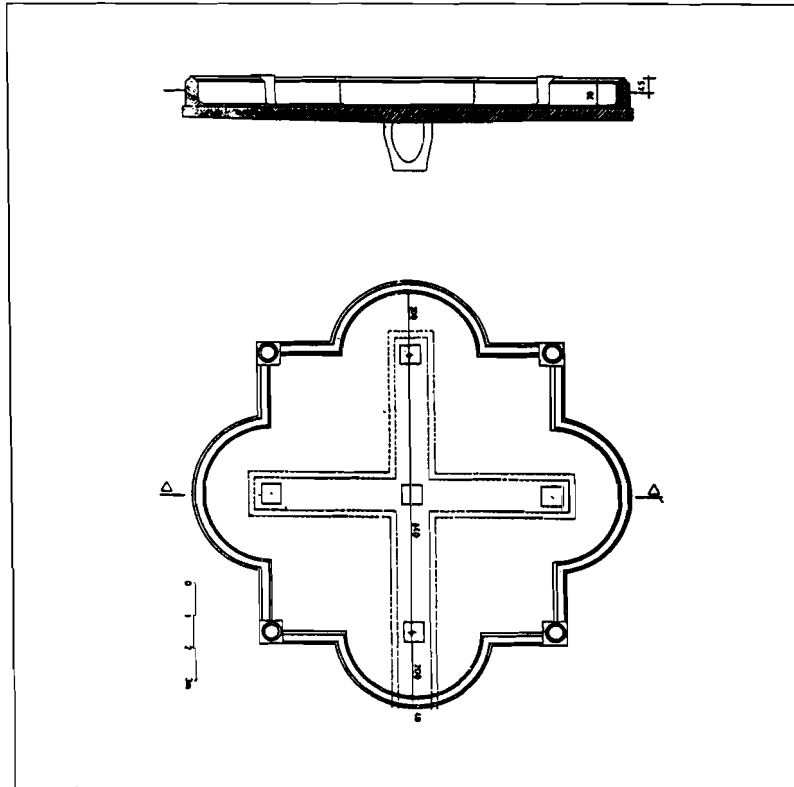
- Oblik kvadrata ili pravokutnika

Takav tlocrtni oblik ima desetak fontana i on je po broju zastupljenosti na drugome mjestu (fontana ispred Koncertne dvorane, fontana u Krešimirovu parku, ispred hotela Intercontinentala, na Trgu B.Kašića...).

Kombinacijom kruga i kvadrata oblikovane su četiri zagrebačke fontane: fontana na Tomislavovu trgu, Blizanci na Zrinjevcu te fontane na Jezuitskom trgu i na Kaptolu ispred Katedrale.

Ostali geometrijski oblici prepoznaju se u samo nekim fontanama; dijelovi kruga: fontana u sklopu tvornice Pobjede na Zavrtnici, fontana u Botaničkom vrtu; elipsa: česma u Ilici 34, fontana ispred Zagrebačke pivovare u Ilici 224, nova fontana u sklopu poslovnog centra Importanea; trokut: česma u sklopu Krematorija; pravilni višekutnici: bivša fontana ispred Pothodnika i športske dvorane Sutinska vrela; nepravilni organski oblici: fontane na Svačićevu trgu i ispred Doma kulture u Remetincu.

Slika 4.
Nacrt fontane na Trgu kralja Tomislava (1895.g.)
Izvor: Gradski zavod za zaštitu i obnovu spomenika kulture

JEDINSTVO SKULPTURE I FONTANE

Kao posebnu skupinu fontana karakterističnih za Zagreb (bez obzira na tipološki predložak) treba spomenuti fontane koje u svom korpusu sjedinjuju element vode sa skulpturom. To su Ribar kipara S. Roksandića na Jezuitskom trgu; Augustinčićev Dječak na Svačićevu trgu, Marija i anđeli kipara A.D.Fernkorna na Kaptolu ispred Katedrale (autor fontane je H.Bollé, a sam kip je do 1869.g. bio postavljen na Markovu trgu); Zdenac života I.Meštrovića ispred zgrade HNK; skulptura Jelen D.Džamonje u Studentskom centru; skulpture uz Zdenac mladosti I.Ostaje u parku uz Selsku ulicu; Grgasova skulptura na Kennedyjevu trgu, Zdenac s tučkom A.Orlića u Zapruđu; mobilna skulptura Z.Lončarića na fontani ispred Teatra ITD (skulptura uklonjena); Ložičina Kupačica na fontani ispred Doma športova te skulptura fontana Elegija R.F.Mihanovića na Rokovu perivoju (akcija postavljanja te skulpture je u toku).

Slika 5.

Fontana *Ribar* na Jezuitskom trgu (skulpturu je izradio S. Roksandić 1906.g., a postavljena je 1911.g.; projekt za Jezuitski trg izradio je V. Kovačić, a preuredio H. Erlich)

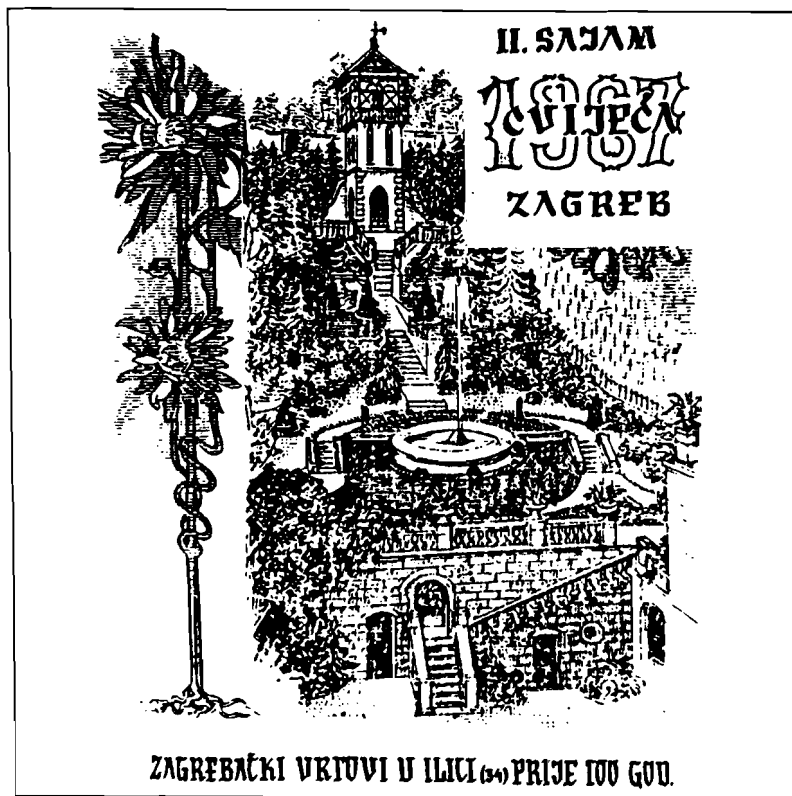
Reljef je kao druga skulptorska forma iskorišten pri oblikovanju zdenca u parku Šubičevcu (autor Ž.Janeš); zdenca u Trešnjevačkom parku (autor nepoznat); česme iza kuće Varga u Ilici 34 i zdenca skulpture legija R.F.Mihanovića s prekrasnim prizorima iz Danteova Pakla, Raja i Čistilišta.

VREMENSKI KONTINUITET ZAGREBAČKIH FONTANA

Promotrimo li vrijeme kad su fontane nastale, među najstarije koje još uvijek postoje pripadaju: fontana na Kaptolu ispred Katedrale iz 1882, česma u Ilici 34 iz 1887, fontana u Botaničkom vrtu iz 1890, Bolleova gljiva na Zrinjvcu iz 1893, fontana Blizanci na Zrinjvcu iz 1894, fontana na Tomislavovu trgu iz 1895. itd.

U povijesnoj građi mogu se naći podaci i o zagrebačkim zdencima i bunarima. Jedan od najstarijih zagrebačkih zdenaca (osim Manduševca) sigurno je Kažotićev zdenac, nastao 1312.g. zaslugom

Slika 6.
Vrtovi i fontane u Ilici sredinom 19.st.

biskupa Augustina Kažotića, koji je 1823.g. obnovio biskup Maksimilijan Vrhovec, o čemu svjedoči i uklesani natpis na njemu. Taj je zdenac bio neposredno ispred Biskupskog vrta (Vlaška 25), a danas se čuva u Muzeju grada Zagreba. S obzirom na proslavu 900. godišnjice spomena grada Zagreba trebalo bi potaknuti njegovo vraćanje u prostor u kojemu je i bio, što bi bio ne samo kulturni čin nego i turistička atrakcija.

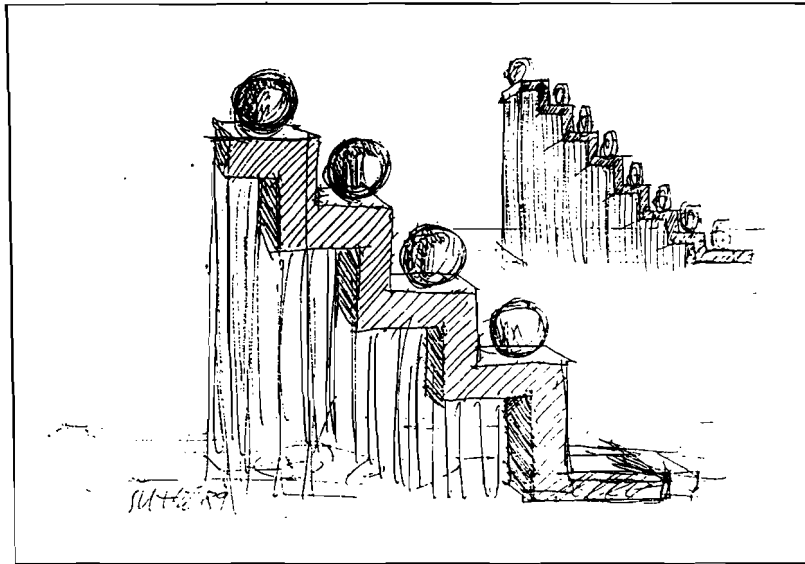
Prema planu za romantičarski park Leopolda Klingspogela iz 1830.g., na Ribnjaku je izvedena voda koja u spustu oblikuje tri ribnjaka, međusobno spojena kanalima što završavaju vodopadom na najdonjemu, trećem jezeru (današnji Langov trg). I u tom je prostoru zamjetan kontinuitet vode, a na mjestu negdašnjega srednjeg ribnjaka danas se nalazi fontana.

Neke zagrebačke fontane više ne postoje u urbanom tkivu grada. To su:

- Kažotićev zdenac iz 1312.g. što ga je 1823. g. obnovio biskup M.Vrhovec (demontiran i čuva se u Muzeju grada Zagreba)
- zdenac Manduševac s rasvjetnim stupom (na istome mjestu danas se nalazi nova fontana autorskog tima Kranjc-Silađin-Šerbetić)
- fontana s vodoskokom u parku iza kuće Varga u Ilici 34 iz 1887.g. (autor vjerojatno K.Waidman)
- Bolléova fontana gljiva iz 1893.g. na Zrinjercu, izrađena od bizečkog pješčanika, zamijenjena u razdoblju 1972-1974.g. granitnom replikom (original je demontiran i čuva se u Restauratorskom zavodu Hrvatske)
- fontana gljiva na gričkom šetalištu iz 1887.g. (pokraj današnjega Hidrometeorološkog zavoda), izrađena prema nacrtima I.Rendića. Ta je fontana nakon drugoga svjetskog rata demontirana, a nedavno je obnovljena i postavljena u Muzeju za umjetnost i obrt (postav arh.Silađin)
- fontana na mjestu današnjega muzičkog paviljona na Zrinjercu
- fontana gljiva ispred glavnog ulaza u bolnicu Vrapče iz 1887.g., autor fontane je K.Waidman
- kružna fontana na Kvaternikovu trgu
- prva fontana ispred hotela Intercontinentala; autor A.Rotkvić
- druga fontana obelisk ispred hotela Intercontinentala, autor N.Polak (ostalo je samo podnožje fontane, koje je naknadno doručeno i pretvoreno u vodoskok)
- fontane bazeni ispred Pothodnika iz 1973.g., autor B.Štern.

Kao što je i u uvodu istaknuto, fontane nastaju i nestaju. Vidjeli smo da mnogih fontana više nema na zagrebačkom prostoru, ali kontinuitet se nastavlja te danas postoje brojne ideje i nacrti za nove fontane. Neke od

Slika 7.
Vodne forme u vrtu crkve sv. Katarine na Gornjem gradu (autor M.Šutej, 1989.g.)

njih upravo se izvode, a neke će, nadajmo se, uskoro opelmeniti gradske prostore: fontana na Starčevićevu trgu (Z.Jeričinović, G.Jeričinović, D.Kiš); fontana na župnom trgu sv.Petra, Trg fontana na Rooseveltovu trgu, skulptura zdenac *Elegija* na Rokovu perivoju i dvije trokutaste fontane ispred Kovačićeve Burze (M.Kranjc); fontana česma na uglu Savske i Perkovčeve (M.Hrzić); fontana ispred hotela Intercontinentala (T.Jukić, J.Horvat); fontana potok u pretprostoru crkve sv. Mateja u Dugavama (J.Horvat, T.Jukić); fontana uz školu u Slobošćini (M.Cvjetko); *Vodne forme* u vrtu crkve sv. Katarine (M.Šutej); fontana na Rooseveltovu trgu (B.Silađin); fontana *Izvor* ispred zgrade Hrvatske vodoprivrede (R.Petrić)... Posebno treba istaknuti ideju arh. Sonje Jurković, koja svojom fontanom *Mlinice* u Tkalčićevoj nastoji ponovno vratiti vodu i potok u tu ulicu. Šteta je da su skoro sve nove fontane predviđene za već gotove, urbano definirane prostore. Sigurno bi hvale vrijedni bili prijedlozi za nove fontane koje bi odredile ili oplemenile nove prostore u gradu.

ZAKLJUČAK

Prema do sada navedenome, očita je tradicija oblikovanja javnih gradskih prostora elementom vode, a u Zagrebu postoje gotovo svi tipovi i oblici fontana. Ne bismo mogli navesti samo jedan tip fontane kao tipološki predložak svojstven Zagrebu.

Neosporno je da su najvredniji i najkvalitetniji primjeri koji se svojom vrijednošću i oblikovnošću izdvajaju od ostalih zagrebačkih fontana:

- *Zdenac života* A.Meštrovića iz 1905.g. (arhitektonsko rješenje I.Fischer iz 1910.g.)
- Planićeva fontana na Trgu hrvatskih velikana (1940.g.)
- *Kozmički ciklus vode*, fontana J.Seissela i Č.Jeglića iz 1935.g. u Krešimirovu parku (do sada neadekvatno vrednovan)
- *Manduševac* (1987), koji ponovno traži svoje mjesto u slici grada.

Svaka od tih fontana mogla bi biti tipološki predložak za zagrebačku fontanu, ali je sigurno da zdenac ima posebnu ulogu u zagrebačkom prostoru s obzirom na njegovu tradiciju, mjerilo, brojnost i umjetničku vrijednost. Dokaz toga je *Zdenac života*, koji svojom mjerom, skladnošću i ekspresivnošću nadilazi prostor i vrijeme u kojemu je nastao.

* * *

POPIS ZAGREBAČKIH FONTANA (1994.g.)

Fontana - Pivovara, Ilica 224

Fontana - crkva sv. Antuna Padovanskog, Ulica Svetog Duha 31, 1994.g.

Fontana - Hotel Zagreb - Intercontinental
autor N.Polak

Fontana/gljiva - Atrij MUO-a, Trg maršala Tita
autor I.Rendić, 1881.g.; postav B.Silađin, 1994.g. (fontana se od 1887.g. nalazila na Gričkom šetalištu)

Bunari, pojilište za ptice, Ulica I.Kukuljevića
autor S.Klaić, 1971-1973.g.

Česma iza kuće Varga, Ilica 34
autor K.Waidman (?), 1887.g.

RIBAR - Jezuitski trg
autor S.Roksandić
skulptura iz 1906.g.; fontana iz 1911.g.

Fontana Opatička 10
kraj 19. st.

Zdenac *MANDUŠEVAC* - Trg bana Jelačića
autori M.Kranjc, B.Silađin, B.Šerbetić, 1987.g.

Fontana *MARIJA I ANĐELI* - Kaptol
autor skulpture A.D.Fernkorn, 1869.g.
autor fontane H.Bollé, 1882.g.

Fontana/ribnjak - Ribnjak
1830-1831.g.

Fontane *OKRUGLJAK* - Okrugljak
autor I.Valek, 1994.g.

Česma - Krematorij
autori M.Hrzić, Z.Krznarić, D.Mance, 1985.g.

Fontana - Trg hrvatskih velikana
autor S.Planić, 1943.g.

Česma - Jurkovićeve ulica
oko 1925.g.

Fontana uz crkvu sv. Petra - Vlaška ulica
autor M.Kranjc, 1994.g.

Fontana *KOZMIČKI CIKLUS VODE* - Krešimirov trg
autori Č.Jeglič, J.Seissel, 1935.g.

Zdenac *ŠUBIĆEEVAC* - Šubićeve ulica
autor Ž.Janeš

Fontana - Trg B.Kašića
autor Z.Hebar

Fontana *ČUNAK* - Zavrtnica 18
1959.g.

Fontana - Kennedyjev trg
autor skulpture M.Grgas, 1980.g.

Fontana - Nova bolnica u Dubravi

Fontana - Sutinska vrela
1987.g.

Fontana - Bolnica Vrapče

Fontana - Vrapčanska tržnica

ZDENAC MLADOSTI - Selska, Zagorska
autor skulpture T.Ostoja, postav 1976.g.

Zdenac *ZODIJAK* - Park uz Okičku ulicu
1940.g.

Fontana *KUPAČICA* - Trg športova
autor L.Ložica

Fontana, bazen - Remetinec
autor B.Berc, 1959-1960.g.

Fontana - Trešnjevačka tržnica
autor V.Tabain, 1987.g.

Zdnac - Trešnjevačka tržnica

Fontana *ZAGREPČANKA* - Savska ulica
autori S.Jelinek i B.Vinković, 1976.g.

Fontana *JELEN* - Studentski centar
autor D.Džamonja, 1956.g.

Fontana - Teatar ITD

ZDENAC ŽIVOTA - Trg maršala Tita
autor skulpture I.Meštrović, 1905.g.
postav I.Fischer, 1910.g.

Ribnjak - Botanički vrt
1890.g.

DJEČAK - Svačićev trg
autor A.Augustinčić, 1950.g.
postav 1957.g.

Fontana - Trgovački centar "Importane"
autor N.Tiška, 1994.g.

Fontana - Trg S.Radića (Matica iseljenika)
autori M.Haberle, Jurković, T.Zdvoržak, 1963-1973.g.

ZDENAC S TUČKOM - Zapruđe
autor A.Orlić, 1972.g.

Fontana - Zapruđe
autori D.Kiš, P.Vovk, 1972.g.

Fontana - Starčevićev trg
autori G.Jeričinović, Z.Jeričinović, D.Kiš, 1994.g.

Fontana *TRATINČICA* - Avenija grada Vukovara 224
autor M.Kocković, 1984.g.

Fontana - Trg kralja Tomislava
1895.g.

Fontana *BLIZANCI* - Zrinski trg
1894.g.

Fontana - Džamija, Folnegovićevo naselje
autori Gološ, Čelić, 1987.g.

Fontana *GLJIVA* - Zrinski trg
autor H.Bollé, 1893.g.

NAPOMENA. Kao izvor podataka uglavnom su korišteni podaci prikupljeni za dvije izložbe:

- "40 zagrebačkih fontana", Zagrebački salon, 1987. (autori J.Horvat, Z.Barović, S.Nikšić)
- "Zagrebačke fontane", 1994.g. izložba priređena u povodu Svjetskog dana voda u Galeriji Aqua Hrvatske vodoprivrede (autori J.Horvat i T.Jukić).

Literatura

1. Barović, Z., *Čitanje nezamjetnog - zagrebačke fontane*, "Čovjek i prostor", 6/1987, str. 19-20.
2. Barović, Z., *Zagrebačke fontane u kontekstu razvoja javnoga urbanog prostora i vrtnje umjetnosti*, Hortikultura 1-4/1989, pp.47-48
3. Barović, Z., Horvat, J., Nikšić, S., *Zagrebačke fontane - vodič*, "Čovjek i prostor" 6/1987, str. 21-23.
4. Halprin, L., *Cities*, Cambridge, MIT Press, 1973, str. 134-160.
5. Horvat, J., *Zdenac - karakteristični predstavnik zagrebačke fontane*, "Hortikultura" 1-4/1989, str. 47-48.
6. Horvat, J., Jukić, T., *Zagrebačk fontane - katalog izložbe*, Izložba u povodu svjetskog dana voda, Galerija Aqua, JVP Hrvatska vodoprivrede, Zagreb, 1994.
7. Horvat, J., Jukić, T., *Zagreb - Odrazi u vodi*, katalog izložbe, Galerija ULUPUH, Zagreb, 1994.
8. Jovičić, N., *Simbolizam vode i oblikovanje zagrebačkih fontana*, "Život umjnosti", 1991, str. 5-19.
9. Jukić, T., *Zagrebačk fontane*, 29. međunarodna vrtna izložba, Floraart, Zagreb, 1994, str. 27-29.
10. Katalog 22. zagrebačkog salona, Zagreb, 1987.

Summary

TYOLOGY OF ZAGREB FOUNTAINS

Tihomir Jukić

Water as a medium played an important role in shaping the public urban areas of Zagreb, defining some of its finest neighborhoods.

In the last hundred years the fountain as a form has been continuously present in Zagreb. In different periods water and fountains were evaluated in different ways. Fountains are a composite part of architectural solutions and the urban environment and they should be observed and studied in that context, not neglecting their art and aesthetic value. It is necessary to study their typology more systematically and try to define to model, i.e. the prototype of the Zagreb fountain.

Fountains are analyzed with regard to their placement in their surroundings, their shape and form, and typological model, the time when they were made is given, their size and the contents with which they are usually linked, and their continuity in a location.